

پوئیی حیری

Ketabton.com

لیکوال: روح اللہ روحانی

سال: ۱۳۹۹

whatsapp, telegram +93775148889

مخ گنه	فهرست	سرگوبنه
3.....	مینه بنکلا ده؟ که بنکلا مینه؟	
8.....	د گرانبت فلسفه.....	
12.....	متمرکز بنکلا.....	
15.....	خلور پالیسی.....	
22.....	د مانې زرات.....	
26.....	د هدف لار.....	
28.....	د مینې مینه.....	
29.....	په خپل شعر کتنلیکنه.....	
32.....	اوبلنی سترگی.....	
33.....	بنکلا پېژندونکی سړی.....	
36.....	مجازي مینه؛ حقیقت ته نیردې ده؟ که هوس ته؟	
37.....	د خدای (ج) ذرې.....	
39.....	د انسان اړیکې د ټولني سره.....	
41.....	په لنډیو کې خبرې.....	

پيليزه

د ستر حسن په نوم!
 مينه او مينه مې ومنئ!، دغه سافتوريک کتاب مې له خپلو هغو ليکنو
 جوړ کړو، چې راسره پاتې شوې وې، په لسگونو ليکنې مې له گوتو
 ووتې، نه چاپ شوې، نه چا راسره ولوستې.
 کتاب ته مې نوم (ليونی خبرې) ورکړ، ځکه چې زما خبرې دي، د کوم
 پوهاند خبرې نه دي او ټولې پنځونې دي، کوم تحقيقاتي مونو گراف
 نه دی، چې له کوم ماخذه به مې کار پکې اخيستی وي.
 بل سبب دادی چې؛ په کتاب کې هر ډول ليکنې دي، يانې دريغ مې
 ندی کړی. داسې ليکنې هم، چې يو له بل سره هيڅ تناسب نه لري
 او بايد په بېلو بېلو کتابونو کې راشي.

ډالی

**هغه چاته چې مينه يې راسره وکړه
 او پرې يې بنوډم.**

په درنښت ستاسو وروڼو
 روح الله روحانی

مینه بنکلا ده؟ که بنکلا مینه؟

دا پوښتنه مې تر ډېره په زړه کې گرځېده، که بنکلا به مې ترمینې غوره وبلله نو دمینې ارزښت به له منځه تلو، او که مینه به مې له بنکلا غوره کړه نو بنکلا به مې اوږد کیده.

که وبه مې ویل چې هم بنکلا مینه ده او هم مینه بنکلا، بیا هم د شک او خیال په دایره کې بند وم، په فلسفه کې یوه اصطلاح ده چې که ټول ښه وي، یو پکې ډېر ښه وي.

دا خبره به ماته هم مخې مخې ته کیده، که څه هم بنکلا دلید او مینه دا احساس په تله سره برابر ښکاري خو دپورته اصطلاح پر بنسټ یو پکې خامخا دروند دی.

تر ټولو حیرانوونکې خو دا وه چې څومره به مې د طبیعت له ښکلاگانو او ارواگانو په اړوند پوښتل او څیړنه به مې کوله نو همدومره به دمینې او بنکلا ترمنځ ارزښت لید راته گرانیده.

که له بنکلا به مې دمینې په اړه وپوښتل نو په ډېر عاجزانه ډول به یې دځان حقارت راته سپارلو، مینه ته به یې پوره احترام درلودو، ویل به یې زه (بنکلا) هیڅ نه یم خو مینه ده چې ماته یې دښکلا دنوم لورینه راکړې ده.

که له مینې څخه به مې دښکلا په اړه وپوښتل نو ته به وايې چې هغه دښکلا د صداقت او خاکساری څخه خبره ده، ځان به یې خاورې باله،

ويل به يې ښکلا ده چې زه (مينه) ور څخه زيرپرم، له ښکلا پرته مينه نه پيدا کيږي.

خو که له خوبانو(ښکلو) څخه به مې دميني په اړه وپوښتل نو هغوی به له کبره خولې کږې کږې، په ډېر ناز او غرور به يې ميني ته پرښکلا سر لوړي ور کوله.

ويل به يې مور يانې ښکلي يو چې په زړونو کې مينه راژوندی کوو، ميني ته پايښت ور کوو، ليدلې به دوي چې څومره زمور ښکلا وي هغومره راسره دزړونو مينه وي، که ښکلا مو خزان شي نو دميني پانه هم ژيره شي.

بل خوا به مې که له ميينانو دښکلا په اړه وپوښتل نو توبې به يې وکښلې، خاورې به يې ښکل کړې.

ويل به يې: دا دميني او ميينانو سپکاوی دی، مور خو ښکلا پرست نه بلکې مينه پرست يو.

ليدلې به دې وي چې ډېر مين له خپلې معشوقې سره آن ترمرگه مينه کوي، که ښکلا مينه وي نو مينه خو ژر له منځه ځي، مگر مينه ښکلاده چې بقا لري.

ټولې خبرې مې واوريدې، هر څه مې ولوستل خو په دې فلسفي

پوښتنه پوه نه شوم چې ايا مينه ښکلا ده؟ که ښکلا مينه؟

گل ته کېناستم، داستري زړه مې ورته تش کړ، گل ويل مينه ښکلا ده، هر سهار تک تور بورا راځي زم زم به دې اوريدلې وي، هو په

انسانانو يې دوزرونو زنهاری ډېر بدلگيرې خو زه ورسره مينه لرم، دبورا
تور بدن سره غير په غيره وم، دهغه ډارونکې او ارې ارې پښې مې پر
سرو او نازگو غومبرو کړښې راکارې او دوږمو وينه ورڅخه بهوي، خو
زه هماغسې ورته غوړيدلې سينه پرانيستی وم.
نو ته ووايه چې مينه ښکلا نه ده؟
ښه په بورا کې کومه ښکلا ده چې زه يې دومره ستمونه په سر وړم،
هيڅ ښکلا نه لري مگر زه او هغه مينه سره لرو.
اوف دلته بيا ماته ځينې پوښتنې پيدا شوې.
سيده بورا ته ورغلم، هغې ته مې هم همدا سندره وغږوله.
زممم زممم زمممم بورا مې څو ورارې پر اوږو په اطمنان سره تير
شو، مخامخ ودریده، وزونه يې وهل وي ويل:
ښکلا مينه ده.
زه هر سهار له خپلو کمزورو وزرونو سره ظلم کوم او دگل خوا ته
ورځم، ځکه هغه ښکلا لري.
زه د گل پر خالي شاخونو او پانو نه يم ناست، دگل پر گل کينم، ځکه
گل؛ گل دی، ښکلا لري.
ښه؟! تاليدلی چې گل په ما پسې رالوتی دی؟!
نه
ځکه زه ښکلا نه لرم، تور، ببر او ځيگ بدن لرم.

ښه! بله درته ووايم:

زه دې چېرته ليدلی يم چې دتوت پريانو ناست يم؟
دسنځلي پرشاخونو به دې هم نه وم ليدلی؟!
ځکه دلته ښکلا نشته، ځکه ورسره مينه نه لرم، گل ښکلا لري زه
ورسره مينه لرم.

دبورا خبرو تر گل ډېر حيران کړم، خپل زړه ته مې دا پوښتنه وسپارله
هغه مخکې له دې چې فکر ورباندې وکړي راځواب کړه، سمدستي
يې وويل: مينه ښکلا ده ما د(هغه) څيره نه ده ليدلې خو پرې مين
يم.

په دې خبره راباندې سترگې خبرې شوې، خبره يې رد کړه هغه هم
په ډېر لنډ ځواب سره وويل:

ښکلا مينه ده، وگوره موږ په ورځ کې سل او زر وينو خو پرې مينې نه
يو، خو (هغه) چې ښکلا لري مينه ورسره لرو.
توبه مې دې وي، دا دسترگو او زړه خبرې تر نورو ډېر په شک کې
واچولم.

دنور افکار او عقل مې پرځای پرېښود له خپل عقل او فکر څخه مې
وغوښتل چې ووايي مينه ښکلا ده او که ښکلا مينه؟

عقل هم څه عجيب شى دى سمدستي يي ځواب را نه كړ، له ډېر فكر او فكر وروسته په دې وپوهيدم چې هم مينه بنكلا ده او هم بنكلا مينه ده خو افراد يي سره توپير لري.

د گرانبت فلسفه

گرانبتونه هغه معنوي ټولنيز اتصالات دي چې په اساس يي يوه ټولنه د ژوند د سمندر پر ساحل د قدم وهلو لپاره برابروي او هغه ټولنيزې ستونزې او ناخوالې چې په فردي توگه نه حل كېږي فقط گرانبت دې چې د حل لپاره يي منظمې او مناسبې لارې چارې لري

د ځينو ټولنپوهانو د ليكنو د خپرلو څخه واضحه ښكاري چې گرانبت هغه پدیده او وسیله ده چې هره ټولنه ورباندې پايي او بې له گرانبت څخه په ټولنه کې افراد او شته خلک انسانان نه بلکې وحشي دي گرانبت يا گرانوالی د خلکو د ذهنونو، زړونو، احساساتو، او مفکورو تړون او يوځاي والي په داسې مهارت او کمال ترسره کوي چې دهغوی د بڼه ژوند، فعالې ټولنې او مسلسلې کړندلارې سبب کېږي.

دا چې گرانېستونه مختلف ډولونه لري چې زموږ د تیروتنو له کبله دهغوی هر ډول په خپل ځای کې نه کارېږي او هر یو ډول یې بل ډول ته خپل ځای خوشي کوي

کیدای شي که زه درته د گرانېست د ډولونو نومونه واخلم حیران شی او وویاست چې دا ټول یو شان او یوه معنی لري مگر دا یو ډول داسې تیروتنې دې چې موږ یې نه احساسوو او په تدریج او مسلسل توګه زموږ په ټولنه کې دود او حتی علمي بڼه یې خپله کړې ده زه درته دلته د داسې دوو کلیمو یادونه کوم چې عیناً همدې موضوع ته ورته بحث دي

زموږ او ستاسو په ټولنه کې فکر او تصور تل په یوه معنې استعمالېږي او هر څوک چې فکر ته تصور او تصور ته فکر ووايي سم دي مگر ددې دواړو کلیمو ترمنځ داسې توپیر شتون لري چې که وڅیړل شي نو دقناعت وړ گرځي

فکر یو داسې احساس او ذهني مساییل دي لکه یو څوک پریوه داسې موضوع فکر کوي چې هغه په عملي او مادي لحاظ تصویر نلري مثلاً یو څوک د شعر لپاره فکر کوي د ذهن په فضاء کې د شعر کافيي او ردیفونه راټولوي او داسې نورې موضوعګانې چې تصویر ته اړتیا ونلري مگر ددې برعکس تصور هغه فکر یا ذهني احساس دی چې څوک د فکر سره سره دهمغه شي تصویر هم په ذهن کې ولري یا د فکر په کولو دیوه شي تصویر جوړي مثلاً یو څوک دیو کور دنقشې په اړه

فکر کوي هغه ټوله نقشه په ذهن کې جوړوي يا يو څوک ديو ښار نوم او دښکلا صفتونه اوري مگر ښار يې ليدلي نه وي نوموړي هرو مرو دهغه ښار ښکلي نقشه دذهن په کاغذ رسموي او هر لوری يې هم ټاکي

راځو خپلې اصلي موضوع ته چې همدې ته ورته موضوع ده يعنې دگرانښت ډولونه

گرانښت په عمومي توگه درې اړخونه لري چې له مينې، محبت او عشق څخه عبارت دي

کيدی شي چې تاسو فکر وکړئ چې پورته درې کلیمې يوه معنې لري مگر دا تيروتنه ده

ځکه هر کلیمه ځان ته معنې لري چې دبحث او څيړلو وړ ده لومړی بايد د(محبت) په لفظ خبرې وکړو چې دا کوم ډول گرانښت دی.

محبت: دا هغه ډول گرانښت دی چې (عشق) ورڅخه مستثنی دی خو خپله (محبت) د (مينه) ساحه هم په بر کې نيسي يعنې مينې ته محبت او محبت ته مينه ويلی شو مگر عشق ته محبت او محبت ته عشق هيڅکله نشو ويلای

محبت داسې گرانښت دی چې دزړه له منځ څخه راوځي لکه دخدای سره محبت، درسول سره محبت، دموړ سره محبت، دپلار، ورور، خور او داسې نورو ورته اشخاصو گرانښت دمحبت په نوم يادېږي څوکه

مینه ورته ووايو څه بده خبره نده بلکې محبت ددې گرانبتونو اصل
نوم دی

عشق: عشق داسې يو گرانبت دی چې محبت ورته په هيڅ صورت
سره نشو ويلای خو مینه پکې ده او که مینه ورته ووايو نو لږڅه سم يو
دعشق گرانبت تل دډير خوند ځان غوښتنې لپاره وي داډول
گرانبت د دښځې او خاوند ترمنځ وي يعنې هغه اړيکه چې دښځې او
خاوند ترمنځ وجود لري دعشق په نوم ياديږي
خو دا اړيکه که دښځې او خاوند وي او که دبل چا سره خو اصلاً دغه
اړيکه عشق دی

مور نشو کولای چې ووايو چې دخدای سره عشق لرم ياد مور سره
عشق لرم دا دقيقاً تيروتنه ده

مینه: دا تر ټولو مشهور گرانبت دی چې تقريباً دگرانبت ټول اړخونه
لدې څخه منځ ته راغلي دي مگر مینه هم ځان ته صنف لري او په
مربوطه صنف کې يې مطالعه دوس څخه دباندې بحث دی خودلته
به مور پدې کمه نغوته بسنه وکړو چې مینه دعشق او محبت ترمنځ
هغه سرحد دی چې پکې هم دمحبت او هم دعشق ځواکونه وجود
لري او غواړي مینه خپل ځان ته کش کړي هغه بيا ديو انسان
دگرانبت په کړنلارو پورې اړه لري چې دمحبت ځواک پرې بريالی
کيږي او که دعشق.

متمركزه بنگلا

په ټولنه کې مو د افرادو اکثریت داسې دی چې په خپل ژوند او چاپیریال کې په یوه اړخ د بنگلا تمرکز کوي، ددې ډول عادت ځینې تاوانونه لیدل کېږي چې په مشخص اړخ او دژوند په نورو اړخونو مستقیم او غیر مستقیم تاثیر لري.

مثلاً ځینې خلک په ژوند کې یواځې پرمانا متکي وي، دا کار دوی ته له غوره او نیکو کارونو بڼکاري او ځان سپیڅلی او پاک ستره حسابوي، یانې زړه یې پاک، سپیڅلی او سم وي، دا ډله په دې نظر ده چې که څوک په بڼکاره ډول بداخلاقه، دورغجن او نا امله بڼکاره شي کوم باک نشته، خو چې دانسان باطن او زړه پاک وي، حال دا چې هغه درس چې د افرادو په بڼه لید او شخصیت معرفي کې، ټولني ته موجود دی دټولني په اصلاح کې رغنده او مستقیم رول لري.

ځینې خلک بیا په دې نظر دي چې انسان باید په ټولنه کې په بڼکاره ډول پاک او با اخلاقه بڼکاره شي، پروا نکوي که د مانا په لحاظ بد او ناوړه وي.

دا خلک په خپله باطني ناولتیا اعتراف کوي یانې دا مني چې مور تور یو ولې بیا دا دځان بڼیگنه بولي چې په سپینه جامه کې گرځي، دوی په دې اند دي چې که مور خپلې سپینې جامې له تنو څخه بڼکته کړو او دخپل شخصیت تور بدن بڼکاره کړو نو لري نه ده چې په ټولنه به

د جهالت تپه تياره راخوره شي، ددې ټولې داخبره چې: زموږ دظاهري
 ښکلا په تمرکز کې د ټولني له پاره پياوړی نصيحت پروت دی او شته
 نسل زموږ په ليد داصلاح کوښښ کوي يو څه سمه ده، ولې دلته
 ددوی دباطني روح ناولتيا په خپله دټولني پرناولتيا دلالت دی، ځکه
 دوی هم دهمدې ټولني يو غړی بلل کېږي.
 دا ډول پېښې زموږ په ټولنه کې په سلگونو بېلگې لري چې يو څوک د
 په ژوند کې په يوه اړخ دښکلا تمرکز وکړي.
 مثلاً: ځيني خلک دي چې په ټولنه کې خپل بهرنی رول تقويه کوي،
 ولې ددې برعکس خپل داخلي او کورنيز رول ته هيڅ توجه نه ورکوي،
 دوی غواړي له کوره بهر ځان لوړ شخصيت، کدر او پرمختللی معرفي
 کړي، حال دا چې په کور کې يې هغه دچا خبره دمورک لکي نه لړل
 کېږي، دا ډول تمرکز نه يواځې دا چې دکور دخلکو په مقابل کې ظلم
 او تيری دی بلکې ډير ژر افشا کيدونکی هم دی.
 ددې ډول ښکلايز تمرکز دا مثال هم کيدي شي چې، ځيني خلک
 يو مشخص چاپيريال دښکلا تر اغيزې لاندې راولي، دا خلک خپل
 اصليت او شخصيت دخلکو له سترگو پټوي، ولې هر کله چې افشاشي
 دده دبد چاپيريال اغيزه، دده پر ښه چاپيريال هم لويږي.
 دبېلگې په توگه يو فرد دخپلې دندې چاپيريال پاک ساتي يانې خپل
 هم مسلکه ملگرو ته ځان لوړ کدر، صادق، بااحساسه او دروند ښکاره
 کوي، حال داوي چې په کور کلي او ددندې څخه پرته پر نورو

چاپيريالونو کې دخپل شخصيت هيڅ پروا نه ساتي، دا فرد کيدی شي چې دده دندې نیک چاپيريال دده اصليت راپه گوته کړي، نو دخپل نیک او غوره شخصيت پټولو په ځان کې ددې سبب شي چې په کلي او نورو ځايونو کې يې خلک دبد انسان په توگه وپيژني او يا هم هيڅ دده غوره شخصيت ته قايل نه شي.

داسې هم کيدی شي چې دندې چاپيريال يې هسې يو تمثيل وي، نوموړی په حقيقت کې هما غسې نااهله وي لکه چې په کلي کې يې خلک بولي، نو که داسې شوه لېرې نه ده چې ددندې غړي به دده په دې لويو دروغو خبر شي او ددندې به يې گوبنه کړي. د متمرکزې ښکلا ډيری کوچني مثالونه هم شته مثلاً ځينې خلک په لباس کې فقط په ښايسته جامو تمرکز کوي، يا هم په ښايسته بوتانو تمرکز کوي.

که د مانا له دريځې ورته څير شو نو ځينې يې غواړي فقط ښې خبرې وکړي، عمل کول ورته مهم نه ښکاري، ددې برعکس ځينې بيا عمل کوي او له خبر کولو ډډه کوي، چې دا ټول تمرکزونه فقط دژوند په يوه اړخ دي او ډېرې بدې اغيزې لرلای شي.

هدف مې دښکلا دتمرکز دشنې څخه دا و چې، انسان بايد دژوند هر اړخ ته پام وکړي، او هغه تمرکز او خوارې چې په يو اړخ يې کوي بايد ټولو اطرافو ته يې وويشي.

څلور پالیسی

ځینې حقیقتونه هم باید پټ وي، که ښکاره شي؛ نو غیر حقيقي (دروغو) څخه ډېر تاوان رسولى شي.

دا بېل بحث دی، چې د حقیقت په ښکاره کولو څنگه ټولنه زیانمنه کېږي، په داسې حال کې چې حقیقت حقیقت دی، مگر زموږ موضوع د حقيقي او غیر حقيقي خبرو د پټولو پالیسی یا لارې چارې دي.

رښتیا یا غیر رښتیا خبرې پرده کول (د معنوي امانت ساتل) هغه څه دي، چې په ټولنه کې ډیرې پېښې ورسره جبرانیدلای شي.

نو ددې لپاره چې دا لارې چارې مو د ژوند په لار او دار کې په کار راشي لږ راسره پاتې شی او دا څلور پالیسی ولولئ، خو باید یاده کړو، چې په پالیسیو کې ټول زور په احساس ور کولو وشي.

معمول ساتل (لومړۍ پالیسی): د اپالیسی بیخي معمول ده، عامه ده، اسانه ده، اکثره خلک لدې پالیسیو کار اخلي، ځکه له دې لاندې بله پالیسی نلرو.

ددې پالیسی جوړښت اسان دی، فقط ساتلو یانې هغه څه پټولو کې تمرکز دی، چې ته یې پټوي یا هغه څه ښکاره کولو کې دی، چې ته یې ښکاره کوي.

ددې پالیسی لاسته راوړنه عادي وگړو کې یو څه ښه ده، خو په پوهو وگړو کې ورڅخه کار اخیستل په خپله لودگي ده.

دا داسې ده؛ چې که یو څوک غواړي یو څه پټ وساتي، نو پټ یې ساتي، یانې یوه پټه دنده لري، نه غواړي څوک پرې خبر شي، نو پس هېڅ کله هم دهغې دندې اړونده خبرې نه کوي.

د بېلگې په ډول؛ یو څوگ غواړي په ټولنه کې ځان نیک سپری ثابت کړي، نو د لومړۍ پالیسۍ څخه د کار اخیستل؛ په دې پالیسۍ کې دده لپاره بنایي چې نیک کارونه وکړي اوبس.

غیر معمول ساتل (دوهمه پالیسي): نړۍ اکثره انسانان له دې پالیسۍ څخه کار اخلي، نسبتاً اسانه، او په عادي وکړو کې سل سلنه نتیجه ورکوي، همدارنگه په دټولني په فکر لرونکو وکړو کې یې هم نتیجه یوه څه بڼه ده.

جوړښت یې پیچلی دی، ولې مفهوم ته رسیدل ورباندې دومره سخت نه تمامیږي.

په دغه پالیسۍ کې یو څو دمعنوي امانت ساتلو، یا د یو څه پټولو، یا هم په ټولنه کې د خپل انتخاب شوي شخصیت د تثبیت لپاره داسې کړه کوي، چې مقابل لوری پوهوي، یانې په واضحو الفاظو د خپل کړه اعلان کوي او غواړي هغه پوه کړي چې زه دايم.

دا اعلان او پوهول به په داسې میتود وي ترڅو مقابل لوري ته دا احساس هم انتقال شي چې نوموړی دروغ وايي، یانې په پالیسیو کې ترټولو مهم رکن دا احساس انتقال دی، یوه پالیسي هغه وخت د بریا

حد ته رسيدلی شي، ترڅو د پالیسی اړونده احساس په بڼه ډول انتقال شي.

کله چې مور د دوهمې پالیسی د کارولو لپاره اړ کيږو، حتمي ده چې اشد ضرورت به وي.

د بېلگې په توګه؛ که څوک يوه مشخصه دنده پټه ساتي؛ دا پدې مانا چې ددې دندې ښکاره کيدل؛ نوموړي ته ضرر رسونکي دي، نو دلته احساس انتقال بيخي په بڼه ډول صورت نیسي، يانې که ته دهغه دندې په اړه واضح اعلان کوې او په زغرده زيان په سر اخلې، په داسې حال کې چې پوه او عقل لرونکی شخص يې، نو حتمي ده چې دروغ دي، ځکه هيڅوک هم ځان خپله د تاوان کندو ته نه غورځوي.

د بېلگې په ډول؛ يو څوک دنده لري چې د يوې موضوع «پټ» راپور خپلې ادارې ته ورکړي، هرکله چې د دندې د اجرا وخت شو؛ يانې کوم راپور يې پيدا کړی، نو مقابل ته په ډېر ښکاره ډول خو په ډېر چل او مسخريز انداز؛ نارې وهي، چې زه مو راپور اخلم.

مثلاً يو فرد يې د مخالفينو سره په مرسته وليد؛ د پالیسی خاوند ورته ددې خلکو بدي بيانوي او په واضحو الفاظو ورته وايي؛ چې دې خلکو سره کار مکوه، او په مقابل کې ورته خپله ډله ستايي، له ځان هم ورته وايي؛ چې زه هم ورسره يم، ورپسې جوخت داسې يو عمل يا خبره

کوي، چې دخپلې ډلې جداً خلاف وي، ترڅو مقابل لوری دده «کړي» خبرې په يوه مسخره او په خپله ډله د تاکيد په مانا ومني.

که يوه بله بېلگه يې وليکو: يو څوک غواړي خپله پوهه په ټولنه کې تثبيت کړي، يانې په شته افرادو ځان ومني. په لومړۍ پالیسۍ کې بايد د يو علمي او کادر شخصيت په څير وای، خو په دوهمه کې بايد په ټوله مانا ورڅخه خلاف وي، يانې د ساده، کم عقلو او وروسته پاتې په څير واوسي، خو په همدې ساده توب کې د خلکو لپاره د احساس پيغامونه ولري او داسې نادر کارونه وکړي، چې د چاپيريال حيرانتيا ځان ته راجلب کړي.

د بېلگې په توگه؛ يو څوک د يوچا سره مينه لري، او غواړي چې هغه ته ځان وښايي؛ چې درسره څومره مينه لرم، برعکس دده عیبونه او نادودې پلټي او دده ترمخ کوچنی کوچنی بدۍ راخلي او يوه - يوه ورته په داسې ډول تشریح کوي، چې بدې له خپل وزن څخه څو برابره لويه کړي.

دمثال په توگه دده رنگ، دده دخندا شکل، دده د جامو رنگ، د پخوانيو بوتونو رنگ، شکل او کیفیت او دده دملگرو مالومات، زور په زېر ورته يادوي او نیمگرتياوې يې ورته په گوته کوي، ترڅو نوموړی پوه شي، چې څومره ډیره مينه راسره لري چې له سر ترپايه مې پيژني.

دریمه پالیسی یا غیر معمول، معطل ساتل: ددې ډول پالیسی جوړښت اسان، خو مفهوم ترې اخیستل خورا سخت او پیچلي دي. ډېر کم، دگوتو په شمار، پوه او څیرک افراد یې په کار ورلی شي. ددې پالیسی میکانیزم هو بهو د لومړی پالیسی په څیر دی، مگر دلته مقابل لوري ته په احساس ور کولو ټول تمرکز کیږي. په لومړی پالیسی کې به که یو چا یو پټ فعالیت ترسره کولو، نو دهغې په اړه به یې هیڅ نه ویل. په دوهمه کې به دنوموړي فعالیت په اړه علاني کیسې کیدلې، خو په عمل کې د احساس تولید به یې مقابل لوري ته غښتلی اطمینان ور کولو چې نوموړی دروغ وایي. په دریمه پالیسی کې احساس ور کول د دوهمې پالیسی څخه را اخلو او عمل ویل د لومړی پالیسی.

لنډه داچې؛ دلته انسان د خپلو یا د ټولنیزو بریاوو لپاره له ځانه درې مخی جوړوي، یو مخ یې د عمل وي، دوهم مخ یې د ویلو او دریم مخ یې په عمل او ویلو کې د احساس تولید، چې ټول د مرکزي هدف څخه خلاف وي.

یوه بېلگه یې په دې ډول لیکو:

یو فرد خپله استخباراتي دنده پټه ساتي (لومړی پالیسی)، خو خلکو ته په یو نه یوه ډول دا جوته وي چې زه دا دنده پټه ساتم (دوهمې پالیسی علاني پیغام) یانې د خلکو د گمان واگي په لاس کې اخلې او

هغه دپته عياروي، چې دده په دنده يواځې گمان قدر وکړي، له دې دواړو پاليسيو کارولو وروسته په ښکاره ډول په خپلو کړنو کې داسې احساس خلکو ته انتشاروي، چې دا هرڅه دروغ دي او نومړی دځان ښودنې لپاره داسې کړنې کوي، چې په نتيجه کې هدف ته رسېږي او چاپيريال د فيل په غوږ کې خوبولې پرېږدي.

بله بېلگه:

يو څوگ په ټولنه کې يو سياست مدار ځان پېژني او غواړي خلک يې د يو پوه په حيث ومني.

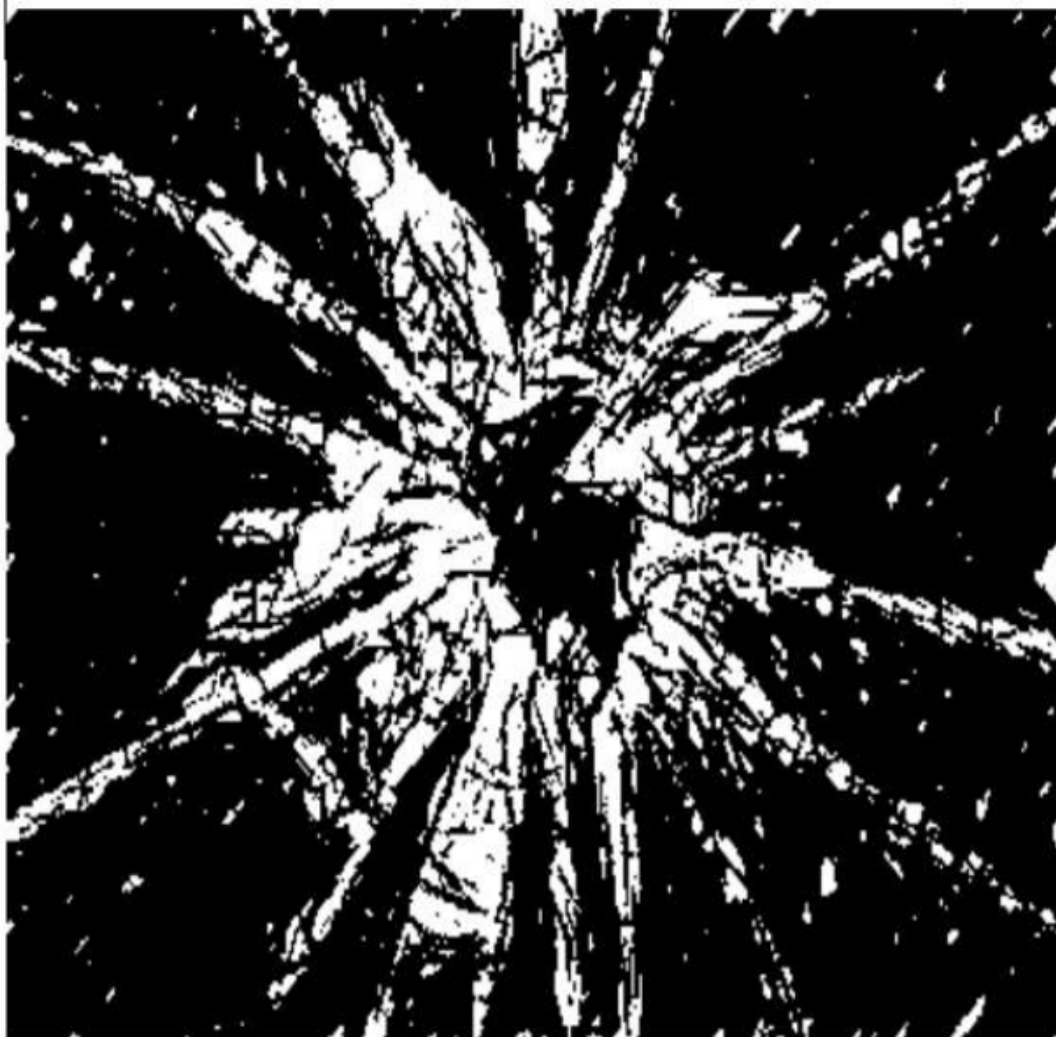
(دلته يوه موضوع ډېره مهمه ده، کله موږ يوه پاليسي؛ دکوم هدف له پاره په لاره اچوو، بايد هدف حقيقت ولري) يانې په دغه بېلگه کې يو شخص پوه سياست مدار دی، يواځې زموږ پاليسي ددې له پاره په کار وړل کېږي چې په ټولنه کې په رښتيا سره په خلک و ځان و منو. لومړی بايد د لومړي پاليسي په څير ځان پوره سياست مدار څرگند کړو، وروسته دوهمې پاليسي ته راگرځو او دلته ځان په سياست گرم، ناپوه او نه خونوونکی ښايو، خو په ټولو کړنو کې د چاپير يا مقابل له پاره داسې احساس توليدوو، ترڅو وښايو چې موږ په رښتيا سره سياستمدار او پوه يو.

ددې پاليسي د لا تحقق لپاره نورې بيلگې هم راوړل، اړتيا ده، ځکه زده کول او په ژوند کې يې فرمول کول خورا سخت دي، موږ په همدې بسنه کوو.

څلورمه پالیسي يا مجتمعه معطل ساتل: زه نشم کولای د قلم په وزله دا پالیسي واضحه کړم. کيدای شي په ویدیو یی او غږیز ډول یی یو څه وضاحت وکړای شم، مگر لنډ وایم چې د درې واړو پالیسیو په مختلف او مختلط ډول کارول دي او کيدای شي، چې په څلورمه پالیسي کې له یو چا آن خپل هدف ورک شي او په بله سر شي.

۵-۱۰-۱۳۹۴

د مانې زرات

ځينې وختونه داسې ناڅاپنې پېښې چې پخواني يادونه د انسان زړه ته راشي، د يوه څه په ليدو داسې څه زړه ته ورشي چې دهغه سره هېڅ تړاو نه لري.

کله کله به داسې هم پېښ شوي وي چې يو چا په ليدو مو داسې خبرې زړه ته راغلي وي چې دهغه ليدو سره هېڅ اړيکه نه لري. ايا ددې پر فلسفه پوهيږئ؟

داسې هم شوي چې ستاسو په زړه کې يوه خبره وي؛ غواړی يو چا ته يې وکړئ، خو کله چې ورسره مخامخ شوي ياست نو مخکې له دې چې تاسو خبره څرگنده کړئ، مقابل لوری په هماغه خبره ستاسو سره بحث کوي، دا موضوع تاسو ته ډېره جالبه تماميږي او فقط د يو نادر تصدف په نومولو سره يې هيروي.

پورته خبرې ټولې د يو دعلت په بنسټ ولاړې دي. په تصوف کې د وحدت الوجود او وحدت الشهود فلسفه هم دې ته ورته ده، مگر په ټولنيزه شننه کې بايد داموضوع د مانې دزراتو په نوم ونوموو. مانا د مادې ضد ده، خو دا چې دولې؟؛ دليل يې دادی چې ماده د زراتو ټولگه ده او مانا مایع، غاز او جامد شی نه دی بلکې د حواسو تشبیت دی.

د لیکنې عنوان د (دمانې زرات) دی چې دا زرات د مادې له زراتو توپیر لري او د حواسو سره د لمس اړیکه نیسي. که انسان دقیق فکر وکړي او دمانې ژورو ته ځان ستون کړي نو حتمي پوهیږي چې د هرې موضوع سره، کومه چې زموږ په ذهن کې وي زرات موجود وي.

په یوه نیردې ټولنه کې د افرادو زرات په تقریبي ډول سره شناخته (پیژنگلوي) وي، او یو تر بله احساس کیدونکی حاصیت لري. دلته یوه بله پوښتنه مخې ته راځي، کله چې په یوه ټولنه کې د زراتو د احساس کیدو خبره جوتیږي، نو ولې موږ د ځینو خلکو په رازونو نه پوهیږو؟

دا بحث اوږدېږي، لومړی باید دا ټکي ومانو چې د سکالوگانو زرات داسې شناخت لري چې موږ یې نه شو درک کولی؛ یانې کله چې زموږ د ذهن چاپیریالي زرات د نورو افرادو د زراتو سره په تماس کې شول او سره وي پیژندل، نو دا مانا نه لري چې موږ د هغه پر راز پوه شو، زموږ درک؛ ذهن، زړه، عقل او احساس دی، مگر د زراتو پیژنگلوي زموږ سره هیڅ تړاو نه لري، په دې مانا چې دوی یوه بله نړۍ لري. دلته یوه بله پوښتنه مطرح کیږي؛ ولې موږ ځینې موضوعات د زراتو په تماس درک کولای شو او ټول نه شو درک کولای؟

لومړی دا خبره چې د مانې د زراتو په تماس سره فقط نادر او ناشنا
احتمالات د درک او ذهن ته دفتره رارسي، نور ټول همداسې عادي
تيريزي.

بېلگه يې داده چې که په چاپيريال کې مو چا ساده او کلتوري کالي
اغوستي وي نو سترگې مو ورته تم کيرې نه او نه غواړي په اړه يې
مالومات ولري او يايي هم لري، مگر که يو چا بنکلي او له دوده خلاف
لباس کړی و، نو حتمي ده چې د بنکلا او بدرنگی او يا د قيمت او
ارزښت په اړه يې د ذهن پلټنې صورت مومي او کيدای شي همغه
کس څخه يې په اړه پوښتنه هم وکړي، نو د موضوعاتو ماناوې هم
همداسې د انسانانو د سر پر چاپيريال گرځي، که چېرې نادرې، تازه،
پخوانی او جالبې موضوع گانې وې نو عقل ته راپور ورکوي او کنه نو له
تماس وروسته يې هيروي.

يا کله چې يو څوگ تاته يوه کيسه کوي، کله چې د خبرې سر واخلي
نو تاسو سمدستي ورته وايي؛ دا خبره ما همدا اوس تاسو ته کوله، دلته
ته حيرانيزې؛ دا هم د مانې د زراتو يو دليل دی.

بله پوښتنه دا پيدا کيرې چې داهنر او کمال د چا دی چې لومړی
خبره يې وکړه؟

د بېلگې په توگه: ستا يو ټولگيوال تاته کالونه وروسته په ناڅاپي ليد
سره د ښوونځي يوه خاطره وايي؛ کومه چې هيڅ مهمه نه ده، خو
جالبه ده.

کله چې ته همدا ټولګيوال وينې مخکې له دې چې دی درته خبره پيل کړي، ته ورته د همغې خاطرې په اړه خو کيسې وکوي. منځور مې دادی چې ايا دا ستا کمال دی چې دده په زړه کې خبره د درک کړه او ودې ويله، او که دده کمال دی چې دا خبره يې تاته ياد ته دروستوله؟

پريکړه اسانه ده، ټول هنر د مقابل لوري دی، ده ياد ته دروسته، د ځان په چاپيريال کې دهغه خاطرې مادې زرات راټولو او تاسره په تماس کې کول؛ ټول کمال دده و، که نوموړی راغلی نه و، نو تانه شول کولای چې دا خاطره ياده کړي.

۸-۱۰-۱۳۹۴

د هدف لار

ځينې خلک په ژوند کې ځانگړي اهداف لري، او غواړي ځان ورسوي. د ژوند د بريا راز هم همدا دی چې انسان هدف وټاکي او تل هغه ته د ځان رسولو په لټه کې شي.

هو؛ ژوند هم ژوبل دی او هم ژمنتيا، ځينې په لاره کې پرېږدي، ځينې بيا هدف ته ورسوي.

د ژوند بريا په دې کې ده چې هدف ته ځان ورسوو، هاند او هڅه وکړو او کوتلې گامونه واخلو. خو څنگه کولای شو هدف ته ځان ورسوو؟ چې دا يو بل هدف کيدای شي.

يانې هدف ته درسيډو لپاره يو بل هدف ټاکل په کار دي چې ترڅو هدف ته مو ورسوي، چې دا هدف د هدف دلارې د طی کولو هدف دی.

دا به له تاسو سره د هدف تر لاسه کولو کې بيخي ډيره مرسته وکړي. که د دې مسلې رېښې وپلټو نو پوهیږو چې هدف ته رسيدو له پاره تر ټولومهمه داده چې د هدف لاره طی کړو. د بېلگې په ډول يو څوگ غواړي تر کابله لاړ شي، ايا دا امکان لري چې کابل دې دلته ورته راوړل شي؟، نه؛ بلکې نوموی اړ دی چې تر کابله تللي لاره طی کړي ترڅو کابل ته ورسېږي.

دهد ف لار هم همدا مانا لري، يانې هدف ته د رسيدو لپاره مو ټول
تمرکز د هدف دلارې پر طى کولو وکړو، چاپيريالي ستونزې او
نادودې يې تحليل کړئ، ترڅو هدف ته ورسېږئ.

د مينې مينه

له انسانانو سره مينه، له اجسامو سره مينه او آن له ځان سره مينه هم يو وخت له منځه تللی شي او يا هم کيدای شي کمه شي، مگر له مينې سره مينه بېل کيف او احساس لري.

له مينې سره مينه داسې مثال لري لکه روح چې نه مري، دنړۍ له مادو سره (انسان، اجسام...) سره مينه داسې ده لکه ژوندی بدن، چې د روح له وتلو وروسته په ټوله مانا نيست شي، مگر له مينې سره مينه ارواه ده، نه مري او نه هم کوم بدلون لري.

هو؛ تل داسې واووسه چې سپک شي، وشرمېږې او خفه شي، ځکه ته يوه لويه قرباني ورکوي چې له هغه له مينې سره مينه ده. دخپلې مينې توليد هغه چې له ځانه دې کړی وي صادروه او ورر سره مينه کوه.

تل هڅه کوه چې د نورو نفرت لرونکی عکس په مينه العمل کړې، ځکه د انسانانو په خټه کې مينه اغېرل شوې، خو دا يخ شوی احساس تودول او ويلې کول غواړي چې دې ته له مينې سره مينه وايي.

په خپل شعر کتلیکنه

پښتانه لیکوالان د ادب د اوږدې مخینې سره - سره لا تر اوسه هم د پنځونې له غربت او کختی سره مخامخ دي. تحقیقاتي اثارو، مآخذ کارونې او د ادبیاتو زړو اصلونو یې مخه ډب کړې ده. د ادبیاتو د پوهنځي محصل د خپلې سکالو د مونوگراف کولو لپاره، زاړه او سولیدلي افکار لټوي او لیکي یې. که دا کار دوام وکړي نو لري نه ده، چې د پښتو ادب ملغلرې به په یو او بل تار کې کې پیلو سره زړې او تکراري شي.

ددې لپاره چې نوې پنځونې او نوښتونه مو په ادب کې رامنځ ته شي او خپل افکار وساتو، نو پر خپل شعر کتلیکنې اړینې ښکاري. شعر او شاعر د مضمون له پلوه یو نادر تناسب لري، چې په خپله شاعر یې پېژندلی شي. کله چې یو شاعر شعر لیکي، نو احساساتو داسې ماناوې ژباړي چې په نثر کې یې نشي ځایولی، د پنځگړې او نوښتیزې لیکنې لپاره د لومړي لاس عناصر په شعر کې د شاعر د احساساتو او ډوبو خیالونو ژباړې دي. کله چې ماناوې د شعر په ترکیب کې راغلې، نو لیکوال یې د نثر کالبونو ته هم تړلی شي.

په يو شعر شننه او خيږنه خومره خوندوره وي!، خومره ډېرو ماناو او خيالونو ته مو وړي!، ولې هر څوگ نشي کولای او نه هم اصول دا اجازه ورکوي چې د يو چا په شعر کتليکنه وکړي.

په خپل شعر کتليکنه به دپته زمينه برابره کړي چې هر شاعر ليکنه وکړي، چې په دې سره به يې افکار روښانه شي او پنځونې ته به لارې هوارې شي.

په خپل شعر کتليکنه ځکه اړينه ښکاري، چې شاعر په ډاډه زړه خپل خيالونه ليکي ځکه شعر يې خپل وي. که دا صنعت دود شي، ډېر پياوړي افکار او مضمونونه به مو په ادبياتو کې خوندي شوي وي.

د بېلگې په ډول؛ که د استاد پسرلي په بيت څوگ ليکنه کوي، نو ليکنې به يې په ډار سره وي، نه په ډاډ سره، که ليکوال ډېر زور هم وکړي، نو فکر نه کوم چې د مانا هغې ژورو ته دې ورسېږي کوم چې د استاد پسرلي په ذهن کې گرځيده.

عوام اوس هم په دې عقیده دي، چې د عبدالرحمن بابا تصوف د نورو په نسبت ستر وگنې، ولې د حمزه د تصوف رېښې يې نه دي پېژندلې. که حضرت حمزه په خپل شعر د کتليکنې ټولگې درلودلې، نه يوازې دا چې دده سبک به مو په سم ډول پېژندلې وای، بلکې دده هغه صوفيانه افکار چې اوس ورباندې د خاورو امبارونه پراته دي، تراوسه خوندي وای.

په معاصره دوره کې هم داسې شاعران شته، چې شعر يې د ماناوو ژورې فلسفې لري، ولې اوریدونکي او لوستونکي يې يواځې په واه - واه، تېروي او هېروي يې.

شاعر دا جرات نشي کولای، چې په خپل شعر کې، په خپلو خيالونو، تشبیهاتو، استعارو، سمبولونو... او نورو اړخونو هغه احساس وليکې په کوم احساس چې ده شعر ليکلی.

په خپل شعر د کتنليکني په نه لیکلو سره، پر ځينو شاعرانو بېلابېلو فتوې ولېږدې، په مذهبي، ادبي، ټولنيزو افراطونو او تفریطونو تورن شول.

ځېنې بيا دا موضوع (په خپل شعر کتنليکنه) ځان پرستي او شهرت بازي بولي، خو دا خبره منل په خپله خپلو خيالونو وژل او تحقيرول دي.

اوبلنی سترگی

خېنې خلک چې وژاري، سترگې يې اوبلنې شي، هو خوږې ښکاري، سپيسلتيا او معصوميت پکې وي.

دا ډول اوبه چې دغم او ژړا له امله په سترگو کې زرغونېږي، سپين شفاف رنگ لري.

خينې خلک چې ډېر خوښ شي، يا هم ډېر وځاندي، په سترگو کې يې اوبنکې راشي؛ دا ډول اوبه هم په سترگو کې يو ډول ځلا پيدا کوي، دا اوبنکې د ژوا له اوبنکو څخه لږ څه سختې ښکاري، رنگ يې هم له هغه تېر تياره سپين وي، د ډيرو کمو انسانانو دميني جذبې راپارولي شي.

دريم ډول اوبه هم؛ قهوايي سور بخونې اوبنکې دي، دا ډول اوبه دانسانو په سترگو کې د کوم عمل په سبب نه راځي، لکه ژړا يا خندا؛ بلکې دا اوبه دميني د احساس له امله دسترگو په چينو کې راخوټکيږي، دسترگو کنارې ورسره گلابي، زرینې شغلې کوي. په ليدو يې دمين د زړه ارمانونه خړوبېږي، غموونکي فکرونه يې له ذهنه الوت کوي او مين له ځان سره يوې بلې نړۍ ته وړي.

هله ته دميني پر ورشو گانې ورگډېږي او د ژوند په اسحلونو کې گرځي، مين د معشوقې په اوبلنو قهوايي سترگو کې دمحبت ماهيان سروی.

بنګلا پېژندونکی سړی

بدرنگه بنګلا او بنګلي بدرنگي

سړی گګر سر په کمپیوټر ورتیت و -

ته به وایي؛ د انجینری کومه ګرانه پروژۀ ډیزان کوي -

ناخپه نیغ شو، په اوتر انداز یې داسې وه انگیرله، چې کوم بنګلی بوی

یې احساس کړ -

سترګې یې پورته کړې -

مخامخ ورته برګ مرض وهلی سړی راروان و -

نیمه غړل شوی، پکول یې پر ګډو وډو خنډو ایښی و -

کمپیوټر ته د ناست سړي رنگ وغورځیده -

مُسک شو، له چوکي پورته شو -

سړی یې په غیره کې ونيوو -

دمینې پر خبرو یې ونازوو -

دشنه چایو پیاله یې وردکه کړه او اړونده کار یې په اخلاص ورته وکړ

؛خیرن سړی لاړ.

سړي بیا کمپیوټر ته سترګې خښې کړې -

شېبه وروسته بیا اوتر شو -

ککره یې د «اوف» په ډول وښوروله -

بد احساس یې وکړ -

سترګې یې پورته کړې -

يو ښاسته ځوان يې مخې ته راروان و -
تکو سپينو جامو يې سترگې برېښولې -
درې رنگه بيرغ ډوله؛ شیشه يې تسبې يې په لاس کې اړولې -
ځان يې په عاجزی کې انځور او -
له رنگ شريف ځوان ليدل کيده -
کمپيوټر کار ته راورسیده او په ډير ادب او احترام يې سلام وکړ -
او پر خپل ځای ودریدو -
کمپيوټر ته ناست سړي په کمپيوټر کې سترگې گندلې وې او په
ډيرې بې احترامۍ يې فقط وعلیک ورغبرگ کړل -
ځان يې ښه بوخت حسابوو -
ولاړ ځوان څو ځله د يوه څه د لاسليک کولو ورته وويل، خو ناست
سړي هيڅ پروا ورباندې خرڅه نکړه -
ولاړ سړي په ادب وويل:
فکر کوم وزگار نه یی؟!
بل وخت بل وخت به راشم، او لاړ.
حيران شوم، ورغلم او ومې ويل:
پوه نشوم استاده!
اسويلی يې وکينښ؛ ويې ويل:
په ژوند کې مې دا دوه هنره زده دي:

يو دا چې دلته ناست يم او خلکو ته عرضې ليکم او ددندو فورمونه

ډکوم

او بل دا چې ښکلا پيژنم!

خو!!

تر ټولو مې بدرنگه ښکلا او ښکلي بدرنگې ډير زوروي، ځکه دبدرنگې

ښکلا سره کينه لرم او دښکلي بدرنگې سره مينه.

مجازي مينه؛ حقيقت ته نيردې ده؟ که هوس ته؟

له کله نه مې چې عقل خپورې پيل کړې دي، د مينې او ښکلا پر فلسفه ييزو شننو مې خيال راغلی.

دا گراف هغه وخت لا پسې لوړ شو، چې خو نيردې ادبي ملگري مې پيدا کړل، چې همېش مو د ليدن موضوع د مينې او ښکلا پر پيژند چورلي.

تل په دې بحث کوو، چې مينه د حقيقت ورم دی او ښکلا د ستر حسن (څښتن تعالی) تته جلوه ده، چې دده په خلقت کې ښکاري. خو د بحث موضوع مو په مينه او ښکلا کې افراط او تفريط او د همدې لارې خنډ، کلیات او جزیات رڼا کول وي.

پوښتنه داده چې مينه د حقيقت غږ او ورم وي، ښکلا د ستر ذات زره ده، نو ولې يې ډېر دبريا تر پولو نه رسي؟ او هغه چې دبريا تر ساحلونو ورسيدل، ولې د هوس له دريا به شرموونکي څپې راغلې او ډوب يې کړل؟!

معمولاً انسانان درې ډوله مېنه پالي؛ حقيقي (عرفاني) مينه، نفسي مينه (هوس پرستي) او مجازي مينه.

طبعي ده چې نفسي مينه به انسان، دروني تيارو ته ستون کړي او عرفاني مينه به مو د حقيقت اساسي جزيرو ته ورسوي.

د انسان فطرت؛ هغه چې پاک وي، له هوسه فنا غواړي او بل اړخ،
 صوفیانه مینه؛ سپیڅلی چاپیریال، کلک ایمان او ساتلی عقل غواړي،
 چې د ډېرو انسانانو لاس ورته نه رسېږي.
 انسان خودکار؛ دمجاز په مینه کې ننوځي او د غم او خوند لارې طی
 کوي. پیژندونکي همدا مجازي مینه د حقیقت لاره بولي او انسانان
 ډاډه کوي، چې په سمه دي!

دا ناسمه خبره ده، چې مجازي مینه انسان حقیقت ته رسوي او دا
 تردې هم ناسمه ده، چې مجازي مینه انسان حقیقت ته نشي رسوي.
 انسانان د طبیعت له مخې ستر - ستر توپيرونه لري، د څېرې او کړنو
 له مخې؛ هوس پرسته انسانانو ته مجازي مینې د ښه توب فتوا لویه
 تېروتنه ده او هغه انسان چې په واقعي ډول د مینې او ښکلا په ژورو
 فلسفو پوهیږي او د افراط او تفریط پر تناسب جوړ وي، حتمي ده چې
 مجازي مینه به یې تر حقیقته رسوي.

- Under the World -

ليونی خبرې

د خدای (ج) ذرې

د ښکلا او مینې په اړه لیکل او شننې دوه لید لوري لري، یا خو بیخي تکراري بلل کیږي او یا تر هرڅه تازه او نوي.

دا ډول لیکنې به تکرار ځکه وپولو، چې د نړۍ او انسان د پیدایښت سره؛ ښکلا او مینه هم پیدا شوې او هم درک شوې ده. د انساني تاریخ په شالید کې د ښکلا تاثیرات او اېفکټونه جوت او لا تر اوسه یې گورو. د گرانېتیزو تېروتنو (د زړه بې ارادگی) لاملونه تر دې دمه په مینه او ښکلا پسې سرېښ کیږي.

که پر ښکلا او مینه شننې، تازه متفکرانه وپولو؛ گرم نه یو، ځکه ښکلا او مینه هغه مدرکونه دي، چې د ژوند او ادب په نوښت او پرمختگ سره نوي رنگونه راوړي، نوي لارې راپېژني او روح ته یې د ننه کیدای شو.

عبدالهادي ملا په خپل اثر (د وخت ضرب) په سرلیکنه کې ښکلا؛ جلال رب او مینه نیکی بللې ده. ددې خبرې پر ثبوت او د ادب د تولید پېژند پر اساس ښکلا د رب ذره او مینه؛ نیکی (ثواب) بللی شو.

هوس فکره اشخاصو ته د شرم او گناه ځای دی چې د لوی رب د زرې سره بې نزاکته چلند وکړي، یایي هم عزت لوټ کړي او یا هم په کېنه سترگه وروگوري.

د درک او فهم خاوندان د ښکلا پر لیدو؛ د هغې سره د مینې احساس کوي يانې د خپل خالق پر لور قدمونه اخلي.

د انسان اړیکې د ټولني سره

دا چې انسان يو ټولنيز مخلوق دی، پس ویلی شو، چې انسان د ټولني سره هيڅ اړیکه نلري بلکې پخپله انسان يوه ټولنيزه اړیکه ده. که ووایو؛ چې انسان د ټولني سره په هره برخه کې اړیکه لري، نو دا په دې مانا چې انسان له ټولني بېل عنصر دی، فقط اړیکه ده چې ټولني ته يې نيردې کوي، پوښتنه دا ده چې دا اړیکه څه ده؟
خونه!

انسان هغه اړیکه ده، چې په ټولنه کې د شته فعالیتونو، وجودونو او دهغوی د صفتونو ترمنځ ارتباط قايموي، همدارنگه ترمنځ يې د پيژند روحیه ورکوي.

که ووایو چې انسان د ټولني سره اړیکې لري نو که اړیکې يې له منځه یوسو، بیا هم انسان او ټولنه پاتې کیږي.

ایا دا به امکان ولري، چې انسان وي او اړیکې نه وي؟
نه هيڅکله نه!!

نو ځکه وايو چې انسان په خپله يوه ټولنيزه اړيکه ده. اوس ويلی شو چې اړيکه (انسان) له منځه یوسو نو په ټولنه کې هيڅ هم نه پاتې کېږي.

مخکې وويل شول چې انسان هغه اړيکه ده، چې په ټولنه کې د کړنو، اجسامو او دهغوی داوصافو ترمنځ اړيکه جوړوي، نو وگورئ! د انسان (اړيکې) له منځه تلو سره، هيڅ ټولنيز کار او فعاليت نه پاتې کېږي، هيڅ وجود ته دشته اړتيا نه پاتې کېږي، دهیڅ شي او جسم صفت نه احساسېږي، نو بنکاري چې انسان يو ټولنيز مخلوق نه دي بلکي انسان په خپله يوه ټولنيزه اړيکه ده.

که پوښتنه پيدا شي، چې انسان د ټولني سره اړيکه نلري بلکې په خپله انسان يوه ټولنيزه اړيکه ده نو دا اړيکه دڅه سره؟ دا اړيکه دچا څخه؟ دڅه اړيکه؟

ځواب به يې دا وي چې هو! انسان يوه اړيکه ده، نه دا چې انسان له ټولني سره اړيکه لري، انسان هغه اړيکه ده، چې د ټولني دکارونو ترمنځ نښلیدونکي صفات يې رامنځ ته کړي دي. انسان هغه اړيکه ده چې د جسمونو منځ دکارونې صفات يې رامنځ ته کړي دي، انسان هغه اړيکه ده چې د ټولني هراړخ يې پوښلی، تارونه يې د ټولني په شاه، مخ باندې بنکاره مالوپري.

په لنډيو کې خبرې

پېزوان مې ستا برېتو کې خښ شو
تر دروازې پورې کړه درېسې تلمه

د پښتو ادب تر ټولو خوندور او لنډکی شعري صنف هم لنډی دي چې د ادب په ډگر کې يې نړيوال شهرت حاصل کړی، پښتو لنډی دوه مصریزه شعر دی، چې لمړی مصره يې زهه او دوهمه يې ديارلس سېلابه وي، که څه هم لنډی د حجم په لحاظ ډېرې کوچنی او لنډی وي، ولې دمانا په لحاظ ديو مکمل غزل څخه يا هم له دې ډير زيات څه لري، پښتو لنډی معلوم شاعر نه لري خو اکثره يې دښځينه وو سندريزو بندارونو محصول دي، پښتو لنډی روان، ساده او اهنګ لرونکي الفاظ په ځان کې لري چې ډېری يې په (ميينه) چې ډېر مينه ناک او خوږ لن لفظ دی ختمې شوې دي.

په پښتو لنډيو کې (ن+ه) يا (م+ه) هغه حرفونه دي چې دلنډيو په اخر کې راځي چې په تقريبي ډول ټولې لنډی ور څخه برخمنې دي. پورته لنډی هم چې ډېر ساده الفاظ لري مگر په روح کې يې بلا خبر ي نغښتې دي.

د لنډی لمړنی مصره (پېزوان مې ستا برېتو کې خښ شو) يو خوندور ترکیب دی، دغه مصره په ښکاره ډول ديو ځوان او پېغلې په خوله ورکړي حالت انځور گري کوي،

په تصویر کې ځوان څخه څخه بریتونه لري چې په پښتنې ټولنه کې د غیرت ، میرانې او ځوانی سمبول بلل کیږي، دلته ځوان د پیزوان د ځنځیري گونگرو لاندې خپلې شونډې د پیغلې پر نرمو او پستو شونډو رډي، د پیزوان ځنځیري ښامارونه نه پریردي چې د شونډو لالونه د څوک داسې په اسانه غلا کړي ، او ورسره مبارزه کوي چې بلاخیره یې څخه څخه بریتونه د پیزوان په گونگرو کې ځنځیري، نو جینی د پیزوان پر بهانه یوه شکایتی جمله وایي چې (پیزوان مې ستا برېتو کې ځنځیر شو)

دوهمه مصره ددې ټولو خبرو علت او اثر بیانوي او وایي:

(تر دروازي پورې کړه درپسې تلمه)

هر کله چې مصره دروازي او تگ یادونه کوي نو حتماً سړی پوهیږي چې ځوان له خپلې معشوقې روان دی ، خدای (ج) خبر چې چېرته ؟ له غربته او که له هیبته؟

یا که داسې تحلیل وکړو چې ځوان په ډېر ډار او رپانده بدن له معشوقې خوله اخلي او بیرته د غمازانو له وېرې د دروازي په لور ځي . خو له خوږې معشوقې د بېلېدو تصویر ښکاره کوي .

کله چې ځوان رخصتیري نو ستونزه پېښیږي ، هو دا یوه خوندوره ستونزه ده، هغه دا چې د جینی پیزوان د ځوان په څخه بریتو کې ځنځیر دی، جینی نه غواړي چې د ځوان له بریتو څخه خپل پیزوان په تیزی خلاص کړي بلکې غواړي چې تر دروازي پورې ورسره کړه لاړه

شي او د دیدن په اخرو شیبو کې خپل ناز او ادا د بیا راتگ په بیعه وپلوري.

خو که همدې لنډې (پېزوان مې ستا برېتو کې خښ شو- تر دروازي پورې کږه د سره تلمه)

له صوفیانه کړ کې وروگورو نو بېلې ماناوې به وزیروي.

دلته یو مرید دخدای (ج) دسپېخلي دوستی په گرداب کې راگیر دی، مرید خپل زړه ته پیزوان وایي او جلال خدای ته وایي چې پیزوان مې ستا بریتو کې خښ شو.

په مصره کې (ستا) کلیمه خپل خالق ته دمرید خطاب دی ، (برېتونه (د لوی خدای (ج) دولي، مرشدیا پیر لپاره استعاره ده، چې وایي: اې لویه او جلاله خدایه!

ستا دولي او پیر او مرشد په وسیله مې زړه روښانه شو، او ستا سره ونښلیدو، دلته دتصوف ثبوت او حقیقت بیانېږي چې دوهمه مصره دهمدې حقیقت د دوام لپاره راوړل کېږي چې وایي:

تر دروازي پورې کږه درپسې تلمه

یانې دخدای (ج) په مینه خپل مرشد پوه کړم ، نو خپل پیر ته په احترام او درناوي ترقیامته (تر درواز) پورې ستا پاكي او قدرت بیانوم او ستا مینه ته به مایل او کور وم.

په حوصله راغاړې ووځه
کمر بندونو مې پښتۍ خوړلي دینه

پورته لنډې درومانيت سره يو ځای حماسه هم انځوروي ، په لومړي
مصره کې مين خپلې معشوقې نه دراغاړې وتو غوښتنه کوي او
اورسره يو شرط ږدي چې په حوصله راغاړي ووځه!
دلته په حوصله او ورو غاړه غوښتل په دې مانا نه دي چې گویا ميین
له خپلې معشوقې زړه موری شوی دی، مگر دلنډی دحماسي اړخ
لابنکلا لپاره دحوصلې کلیمه راوړي .

په دوهمه مصره کې سړی دله خپلې معشوقې څخه په حوصله
دغاړې غوښتو دليل وړاندې کوي چې وايي : کمربندونو مې پوښتی
خوړلي دینه.

په مصره کې دکمربند يادول او دځوان په غښتلو اندامونو باندي
دکمربندونو نری نری سړې کرښې دجنگ سنگر انځوروي .
مصره په ډاگه کوي چې ځوان اوس اوس له جنگه راستون شوی ،
مصره دجنگ يو مثبت تصوير راخلي ، دلنډی دلومړنی مصري په ويلو
سره لوستونکی پوهیږي چې ځوان له گټلې جگړې راستون شوی
، خو گټل يې همدا لنډی بيا ډېر په گرانه او سخته مبارزه بولي ځکه نو
دوهمه مصره دکمربندونو بندونه دپښتو په خوراک تورنوي .
دلنډی ليکوال په لومړي سر کې له ډېر احتياط کار اخيستی يانې :
په حوصله راغاړې وځه، کمربندونو مې پوښتی خوړلي دینه.

چې ډوډی خورم للاقارېږي
چې روپی شرنکې کړي للاشین له خدا شینه

پښتني ټولنه له بده مرغه دولور کرغیرن دود ترسختې حملې لاندې نیولې ده، دهمدې دود زور او ځپلو له اوه دځینو پښتنو ځوانانو هر اسویلي څخه سوي سندرې او غمبخونکي لنډې جوړې شي. دا لنډې هم دیوې پښتنې پیغلې اه دی، دلته جینی آن په کور کې ډوډی هم په منت خوري.

دلنډی لومړنی مصره په ډاگه دجینی دپیغلتوب نارې وهي ځکه چې دلالا قاریدل بې څه نه دي، لالا په کور کې دپیغلې جینی زغمل نه غواړي بلکې غواړي واده شي، همدا مصره بیا دجینی یتیم والی ښيي ځکه دلالا کلیمه اکثره دورور لپاره کارول کیږي، نودلته کچیرې دجینی پلار ژوندی وی نو سرپرستي هروخت د پلار وي، نو معلومه شوه چې پیغله یتیمه ده او دسر بیه یې دورور واگو ته تللي ده. افسوس د دوهمې مصرې په مانا، دلته بیا لالا له خدا وازه خوله نیولي او خپلې یتیمې خور ته په قار نه دی.

خبره بله نه ده، هماغه جینی ده چې دډوډی په خوړلو هم ورته قاریدو، خو اوس هغه دکلیوالو په اصطلاح غمجني ويني. دلالا وازه خوله هم خالي نه ده وازه شوی بلکې څومره چې یې خوله وازه ده همدومره ډېر ولور یې دجینی له خصر گنی اخیستي دي. خدای (ج) خبر چې دلالا زوم به څنگه وي، خو دلالا وازه خوله، جینی ته فقط په ډوډی قاریدل او دروپيو شرنګ، دا هغه څه دي چې

ورڅخه په ډاگ کيږي چې زوم به دپيسو په خوښه وي نه دجيني په خوښه.

مقصد مې دادی چې دلالا زوم به يازور وي، يا هم

تر دې خروړي سپې راتېر شه

تر دې ملالې خولې به زه درتېره شمه

که څه هم پورته لنډی ځينو ادب شنونکو په صوفيانه لحاظ تحليل کړي ده، ولې دلنډی لوستونکی په لوستلو سره صوفيانه تصور ته نشي نيردي کيدلی بلکې په لنډی کې رومانتيک اړخ ترصوفيانه ډېر پياوړی او فصیح دی.

دا منم چې په ډېرو لنډيو کې به ترليدونکي تصوير ، نه ليدونکی تصوير ډېر پياوړی وي، خو عام لوستونکي ترډېره دلنډی ظاهري اړخ ته گوري او همغه مانا ورڅخه اخلي.

دتصوف اړخ همغه پخوانی رانيسو خو لومړی يې درومانيت دمانا بن ته سر وربنکاره کوو.

تر دې خروړي سپې راتير شه

لومړنی مصره دمین او معشوقې دتصوير په شاه کې ددوي ژوند هم په ډېر ښه انداز انځوروي،

خروړی سپی نيردې دا په ډاگه کوي چې معشوقه يې چرته په کيرديو کې وسي.

خو پوښته دلته پيدا کيږي چې دلته معشوقې ولې خپل سپې ته
خروږي (سپک، بدرنگ) لفظ راوړی؟

حال دا چې داسې دهغوی پاسباني کوي، داسې هم نه ده چې سپې
خپله دچا کره ووسي، هرڅوک سپې ساتي، څه رنگه چې لازم دی
احترام يې کوي،

خودلته جينې دخپل مين لپاره خپل سپې ته دخروږي کلیمه
راوړي؟

هو همدا کلیمه دجينې او هلک د ژوند چاپيريال انځوروي،
معلوميږي چې هلک دښار په شيشمهلونو کې اوسيري، او هيڅ يې له
سپو سره نه ده جوړه، نو ځکه جينې خپل قدرمن او هغه سپې چې په
سراگانو او غرونو کې ددوی رمې ساتی، ورته خروږی او بدرنگ معرفي
کوي.

او ورپسې زياته وي چې (راتېر شه) يانې تردې خروږي سپې راتېر شه!
دلته راتېر بدل په دې مانا نه دي چې فقط له خروږي سپې راتېر شه
بلکې دهغې له غيا او کړپهار څخه هم بايد خوندي وي.

دميني شرطونه هروخت گران تماميږي، دلته هم له سپې په داسې
حال کې تيريدل چې آن سپې بايد خبر هم نشي، دمين لپاره لږ څه
گران دي خو، په دوهمه مصره کې ددې قربانۍ لپاره يوه انعام
تيارشوی چې واي.

تردې ملالې خولې به زه درتېره شمه

دلته که فکر وشې دسپې ته دخروړي لفظ او خولگی ته دملايې لفظ
بېل خوند لنډی ته وربښلی.

کله چې مين له خروړي سپې تيريزې او دومره قرباني کوي نو هلته
ورته خپله معشوقه له خپلې ملايې خولې تيريزې.

دلته په لنډی کې يو څه ادبي درغلي شوې، يعني په لومړنی مصره
کې مين له سپې تيريزې، قرباني کوي، په ځان داسخته تيروي، خو
هلته بيا معشوقه له خپلې ملايې خولې تيريزې، پوهان وايې مينه له
دواړو اړخونو خوندوره وي، اوس چې مين په ځان خواری تيره کړه
سمه ده خو ايا دجینی لپاره خپل مين ته خوله ورکول هم خواري بلل
کيږي؟

که ځواب هو وي نو بيا خو مينه غلطه تصور کيږي، خو که ځواب (نه)
وي نو ولې دمین قرباني پر قربانی نه حسابيږي؟

خبره بله ده، سپې دهمدې دیدني حال جزي شی دی يانې داسې نه
چې خدای مکره سپې جینی خپله دديدن دنه کيدو لپاره يا دمین د

ازمايلو لپاره دلته تړلی، دا چې تصادف داسې شو چې سپې ددوی

ترمنځ غماز جوړ شو نو مين مجبور دی چې له سپې تېر شي او

دخپلې معشوقې ملايې خولې ته ځان ورسوي.

ددې لنډی يانې

تردې خروړي سپې راتېر شه
تردې ملايې خولې به زه درتېره شمه

د تصوف اړخ څه بېل رنگ لري، په لنډۍ کې خړورۍ سپی د شيطان لعین په مانا راځي.

ياني انسان ته خطاب دی چې د شيطان له تېرايستلو او لومو ځان تير (برلاسی) کړه!، پورته موهم ياده کړه چې په لنډۍ کې له سپی تيريدل فقط د تيريدلو مانا نه لري، بلکې بايد داسې ورڅخه تېر شي چې سپی د پېنو کړپهار وانه وري، ترڅو سپی درپسې ونه غپيږي.

دلته هم انسان بايد د شيطان له پلانونو داسې ځان ازاد کړي او د تصوف پر مستقيمه لاره داسې روان شي چې شيطان ان پسي خبر هم نه شي (شيطان بايد تېر باسي نه دا چې شيطان دی تېر باسي).

د تصوف مقصد هم دادی چې انسان بايد د خپل خالق داسې امر پر ځای کړي چې د گناه فکر يې هم په زړه او دماغو کې رانشي.

په دوهمه مصره کې (تر دې ملالې خولې به زه در تېره شمه) له ملالې خولې څخه مقصد جنت دی، ياني کله چې انسان د شيطان له کارونو لاس په سر شي او شيطانې لارې څخه څنگ واخلي نو جلال خدای به يې جنت ته داخل کړي، چې دا دده دهغې قربانی انعام دی چې د نفس د غرايزو او خواهشاتو سره سره يې خپل ځان کابو کړ او د شيطان لاره يې ترک کړه.

مننه چې راسره پاتې شوی!

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**